

Adam Wróbel

dr, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
<https://orcid.org/0000-0002-9315-0213>
a.wrobel@uj.edu.pl

Zasada terytorialności w kontekście przepisów Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego i Kodeksu wykroczeń

Wprowadzenie

Autor podnosi kwestię zasady terytorialności określonej w Kodeksie karnym¹, Kodeksie wykroczeń² oraz Kodeksie karnym skarbowym³. Podejmuje próbę nakreślenia desygnatów pojęć użytych w przepisach określających postać zasady terytorialności. Odwołuje się przede wszystkim do konkretnych regulacji normatywnych: ustaw, umów międzynarodowych, rozporządzeń. Niemniej wskazuje również na poglądy doktrynalne oraz jurydyczne odnoszące się do analizowanej problematyki.

Zasada terytorialności ujęta została w:

- Kodeksie karnym w art. 5 i art. 115 § 15. Zgodnie z tymi przepisami ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej (art. 5)⁴; w rozumieniu Kodeksu

¹ Dz.U. z 2021 r., poz. 2345 tekst jedn. ze zm.; dalej także: k.k.

² Dz.U. z 2021 r., poz. 2008 tekst jedn. ze zm.; dalej także k.w.

³ Dz.U. z 2022 r., poz. 859 tekst jedn. ze zm.; dalej także k.k.s.

⁴ Jak podnosi się w judykaturze: „Przepis art. 5 k.k. formułuje podstawową normę prawa międzynarodowego wprowadzającą zasadę terytorialną odpowiedzialności karnej. Pozostałe zasady tego prawa odnoszą się do przestępstw popełnionych za granicą i zawarte są w rozdziale XIII kodeksu karnego. Zaznaczyć przy tym trzeba, że stan prawny obowiązujący w Polsce w zakresie międzynarodowego prawa karnego wynika nie tylko z przepisów kodeksu karnego i ustaw dodatkowych, ale w dużym stopniu z przyjętych przez Polskę zobowiązań wynikających z ratyfikowanych porozumień międzynarodowych”; wyrok SA w Warszawie z 19 stycznia 2000 r., II AKa 494/99, LEX nr 1681155. Jako przykład wskazanych porozumień, o których mowa

- karnego za statek wodny uważa się także stałą platformę umieszczoną na szelfie kontynentalnym (art. 115 § 15);
- Kodeksie wykroczeń w art. 3 § 1; wedle tego artykułu, na zasadach określonych w Kodeksie wykroczeń, odpowiada ten, kto popełnił wykroczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym⁵;
 - Kodeksie karnym skarbowym w art. 3 § 2, art. 53 § 9 i 10; zgodnie z art. 3 § 2 k.k.s., przepisy Kodeksu karnego skarbowego stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że kodeks stanowi inaczej⁶; za statek wodny uważa się także stałą platformę umieszczoną na szelfie kontynentalnym (art. 53 § 10)⁷; w rozumieniu Kodeksu karnego skarbowego zasada terytorialności z art. 3 § 2 k.k.s. obejmuje również znajdującą się poza morzem terytorialnym wyłączną strefę ekonomiczną, w której Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego

w powyżej wymienionym judykacie, wskazać można: umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej, podpisaną w Warszawie 15 sierpnia 2020 r., Dz.U. z 2020 r., poz. 2153, umowę między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austrii o wzajemnym wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach karnych, sporządzoną w Wiedniu 19 kwietnia 1990 r., Dz.U. z 1991 r., Nr 14, poz. 58, umowę między Rzecząpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzoną w Kijowie 24 maja 1993 r., Dz.U. z 1994 r., Nr 96, poz. 465 ze zm., umowę w sprawie siedziby między Rzecząpospolitą Polską a Europejską Agencją Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), podpisaną w Warszawie 9 marca 2017 r., Dz.U. z 2017 r., poz. 1939 czy umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją Policji Kryminalnej – Interpol dotyczącą przywilejów i immunitetów podczas 47. Europejskiej Konferencji Regionalnej, podpisaną w Lyonie dnia 9 kwietnia 2019 r., Dz.U. z 2019 r., poz. 1165.

- ⁵ Według art. 3 § 2 k.w. odpowiedzialność za wykroczenie popełnione za granicą zachodzi tylko wtedy, gdy przepis szczególnie taką odpowiedzialność przewiduje. W judykaturze podaje się przykład wyjątku, o którym mowa w art. 3 § 2 k.w.: „artykuł 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz.U. Nr 162, poz. 1117) jest przepisem szczególnym w rozumieniu art. 3 § 2 k.w.; tym samym może stanowić podstawę odpowiedzialności za wykroczenia popełnione przez żołnierzy wchodzących w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa”; teza do uchwały SN z 25 maja 2004 r., WZP 1/04, LEX nr 106997. *Verba legis*, wskazany wyżej przepis art. 7 ust. 1 stanowi, że osoby wchodzące w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa podlegają na terytorium państwa obcego przepisom dyscyplinarnym, karnym i porządkowym obowiązującym w Rzeczypospolitej Polsce.
- ⁶ W kontekście wskazanego w art. 3 § 2 k.k.s. odmiennego ustanowienia kodeksowego: art. 3 § 5 k.k.s. określa wprost, że przepisy kodeksu stosuje się także do obywateli polskich oraz cudzoziemców, którzy przebywając na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nakłaniają lub udzielają pomocy do popełnienia za granicą przestępstwa skarbowego skierowanego przeciwko interesom finansowym Wspólnot Europejskich, określonego w rozdziale 6 i 7 działu II tytułu I.
- ⁷ Jak trafnie zauważa się w doktrynie, art. 53 § 10 k.k.s. jest odpowiednikiem art. 115 § 15 KK; L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa: Legalis, 2021, komentarz do art. 3, s. 2 [dostęp: 22.01.2021].

i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia oraz ich zasobów naturalnych (art. 53 § 9).

W związku z powyższym już *prima vista* następuje konieczność wyjaśnienia takich pojęć użytych przez ustawodawcę, jak: a) terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, polski statek wodny, polski statek powietrzny – które występują w powyżej wskazanych przepisach Kodeksu karnego, Kodeksu wykroczeń oraz Kodeksu karnego skarbowego; b) stałej platformy umieszczonej na szelfie kontynentalnym – które to pojęcie znajduje się w przytoczonych powyżej regulacjach Kodeksu karnego oraz Kodeksu karnego skarbowego; c) znajdującej się poza morzem terytorialnym wyłącznej strefy ekonomicznej, w której Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia oraz ich zasobów naturalnych – które występuje w powyżej wskazanym przepisie Kodeksu karnego skarbowego.

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oddzielone jest granicą państwową (a jest nią powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną) od terytoriów innych państw i od morza pełnego; nadto granica państwowa rozgranicza również przestrzeń powietrzną, wody i wnętrze ziemi (art. 1 ustawy z 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej⁸). Przebieg granicy państwowej na lądzie oraz rozgraniczenia morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego z państwami sąsiednimi są określone w umowach międzynarodowych zawartych przez Rzeczpospolitą Polską (art. 2 o.g.p.).

Granica państwowa na morzu przebiega w odległości 12 mil morskich od linii podstawowej, która jest określona w odrębnych przepisach, lub po zewnętrznej granicy red włączonych do morza terytorialnego (art. 3 o.g.p.)⁹. Morskie wody terytorialne należące do Rzeczypospolitej Polskiej określane są jako morze terytorialne Rzeczypospolitej Polskiej. Polskim morzem terytorialnym jest obszar wód morskich o szerokości 12 mil morskich (22 km i 224 m), liczonych od linii podstawowej tego morza (art. 5 ust. 1 ustawy z 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej¹⁰). Linię podstawową morza terytorialnego stanowi linia łącząca odpowiednie punkty

⁸ Dz.U. z 2019 r., poz. 1776 tekst jedn.; dalej także: o.g.p.

⁹ Zob. szerzej: rozporządzenie Rady Ministrów z 13 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowego przebiegu linii podstawowej, zewnętrznej granicy morza terytorialnego oraz zewnętrznej granicy strefy przyległej Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2017 r., poz. 183.

¹⁰ Dz.U. z 2022 r., poz. 457 tekst jedn.; dalej: obsz.morsk.

wyznaczające najniższy stan wody wzdłuż wybrzeża albo inne punkty wyznaczone zgodnie z zasadami określonymi w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay 10 grudnia 1982 r.¹¹ (art. 5 ust. 2 obsz.morsk.).

Zewnętrzną granicę morza terytorialnego stanowi linia, której każdy punkt jest oddalony o 12 mil morskich od najbliższego punktu linii podstawowej, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 4 obsz.morsk. (art. 5 ust. 3 obsz.morsk.). Zgodnie z powyżej wspomnianym art. 5 ust. 4 obsz.morsk., redy, na których odbywa się normalnie załadunek, wyładunek i kotwiczenie statków, położone całkowicie lub częściowo poza obszarem wód morskich określonym zgodnie z art. 5 ust. 1 i 3 obsz.morsk., są włączone do morza terytorialnego. Zgodnie z delegacją ustawową: a) art. 5 ust. 2a i ust. 3a obsz.morsk., – Rada Ministrów wydała rozporządzenie 13 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowego przebiegu linii podstawowej, zewnętrznej granicy morza terytorialnego oraz zewnętrznej granicy strefy przyległej Rzeczypospolitej Polskiej; b) art. 5 ust. 5 obsz.morsk., – Rada Ministrów wydała rozporządzenie 22 lutego 1995 r. w sprawie ustalenia granicy redy dla portów morskich w Świnoujściu i Szczecinie¹².

W kontekście rozważanego problemu w perspektywie: a) przestrzeni powietrznej znajdującej się nad terytorium lądowym, morskimi wodami wewnętrznymi i morzem terytorialnym; b) wnętrza ziemi — Rzeczypospolita Polska wykonuje swoje zwierzchnictwo nad wnętrzem ziemi znajdującym się pod terytorium lądowym Rzeczypospolitej polskiej oraz pod morskimi wodami wewnętrznymi i morzem terytorialnym¹³. Jak bowiem *verba legis* stanowi

¹¹ Dz.U. z 2002 r., Nr 59, poz. 543.

¹² Dz.U. z 1995 r., Nr 20, poz. 101. Podnosi się w literaturze, że zwierzchnictwo terytorialne „Jest to przede wszystkim forma wykonywania przez państwo swojej suwerenności. Należy zatem widzieć tutaj emanację prawa, prawo do zwierzchnictwa terytorialnego, ale i jednocześnie chroniony przymiot każdego organizmu państwowego jako element składowy i cechę państwa. Tym samym zwierzchnictwo terytorialne stanowi o władzy państwa, polegającej na sprawowaniu w obrębie terytorium wszystkich działań i kompetencji właściwych państwu, a z drugiej na zapobieganiu wykonywania identycznych działań ze strony innych podmiotów prawa międzynarodowego”; P. Czarnecki, A. Matukin, *Terytorialny aspekt obowiązywania ustawy karnej procesowej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2009, nr 1, s. 80. Jak podnosi Sąd Najwyższy: „w świetle ustawy o ochronie granicy państwowej z dnia 12 października 1990 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 461) przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy rozumieć obszar objęty granicami państwowymi, oddzielającymi terytorium Polski od terytorium innych państw i morza pełnego, wody wewnętrzne i pas morskich wód terytorialnych. Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz.U. Nr 32, poz. 131) określa, że morzem terytorialnym jest obszar wód morskich o szerokości 12 mil morskich (22 224 m) liczonych od linii najniższego stanu wody wzdłuż wybrzeża lub granicy zewnętrznej morskich wód wewnętrznych (zatoki i porty)”; postanowienie SN z 18 grudnia 2001 r., V KKN 290/99, LEX nr 51577.

¹³ Por. F. Prusak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz. Tom I (art. 1–53)*, Kraków: LEX, 2006, komentarz do art. 3, teza 11 oraz tam przywołane przepisy [dostęp: 13.01.2021].

art. 6 o.g.p., Rzeczpospolita Polska wykonuje swoje zwierzchnictwo nad terytorium lądowym oraz wnętrzem ziemi znajdującym się pod nim, morskimi wodami wewnętrznymi i morzem terytorialnym oraz dnem i wnętrzem ziemi znajdującymi się pod nimi, a także w przestrzeni powietrznej znajdującej się nad terytorium lądowym, morskimi wodami wewnętrznymi i morzem terytorialnym. Zgodnie z art. 4 obsz.morsk., morskimi wodami wewnętrznymi są¹⁴: część Jeziora Nowowarpieńskiego i część Zalewu Szczecińskiego wraz ze Świną i Dziwną oraz Zalewem Kamieńskim, znajdujące się na wschód od granicy państwowej między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec, oraz rzeka Odra pomiędzy Zalewem Szczecińskim a wodami portu Szczecin (pkt 1); część Zatoki Gdańskiej zamknięta linią podstawową morza terytorialnego (pkt 2); część Zalewu Wiślanego, znajdująca się na południowy zachód od granicy państwowej między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską na tym Zalewie (pkt 3); wody portów określone od strony morza linią łączącą najdalej wysunięte w morze stałe urządzenia portowe, stanowiące integralną część systemu portowego (pkt 4); wody znajdujące się pomiędzy linią brzegu morskiego ustaloną zgodnie z przepisami ustawy z 20 lipca 2017 r. Prawo wodne a linią podstawową morza terytorialnego (pkt 5).

Przestrzeń powietrzna sięga granicy kosmosu. Ze względu na brak ściślego rozgraniczenia przestrzeni powietrznej od przestrzeni kosmicznej pozostaje pole dla różnorodnych interpretacji. Częstokroć wskazuje się jako swego rodzaju linię graniczną pomiędzy nimi na: a) Linię Kármána, która jest wyobrażoną granicą 62 mil (100 kilometrów) nad średnim poziomem morza; po jej przekroczeniu atmosfera staje się zbyt rzadka, aby zapewnić wystarczającą siłę nośną konwencjonalnym samolotom do utrzymania lotu; jej przekroczenie oznacza wedle Międzynarodowej Federacji Lotniczej, że został osiągnięty lot kosmiczny; b) wojsko Stanów Zjednoczonych oraz amerykańska Narodowa Agencja Aeronautyki i Przestrzeni Kosmicznej (NASA) definiują granicę kosmosu odmiennie; według nich, przestrzeń zaczyna się 12 mil pod linią Kármána, na wysokości 50 mil nad powierzchnią Ziemi; c) wedle badaczy z Uniwersytetu w Calgary i przeprowadzonych przez nich pomiarów przejścia między stosunkowo łagodnymi wiatrami atmosfery ziemskiej a gwałtowniejszymi przepływami (prądami) naładowanych cząstek w przestrzeni, przestrzeń kosmiczna zaczyna się na wysokości 73 mil (118 km) nad poziomem morza¹⁵. W doktrynie Jerzy Lachowski wskazuje, że „władztwo RP rozciąga się na przestrzeń powietrzną nad terytorium ograniczonym granicami, do wysokości 90 km, tj. do

¹⁴ Co zauważa M. Bojarski [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa: Legalis, 2019, komentarz do art. 3, s. 2 [dostęp: 22.01.2021].

¹⁵ Za: National Environmental Satellite, Data, and Information Service (NESDIS), *Where is space?*, <https://www.nesdis.noaa.gov/content/where-space> [dostęp: 5.01.2021].

najniższych punktów orbit sztucznych satelitów Ziemi¹⁶, zaś Tadeusz Bojarski nie określa konkretnej czy przybliżonej jednostki miary odległości, lecz podaje, że chodzi w rozważanym przypadku o „słup powietrza nad terytorium państwa polskiego do wysokości wyznaczającej swobodne loty statków kosmicznych¹⁷, ergo, jak podnosi Andrzej Marek – „do granicy lotów kosmicznych¹⁸. Przestrzeń kosmiczna jest eksterytorialna, co oznacza, że nie należy ona do żadnego z państw¹⁹.

Natomiast kula ziemską charakteryzuje się sferyczną strukturą, na którą składają się a) sfera zewnętrzna, tj. skorupa ziemiska (posiada grubość 25–70 km pod kontynentami, zaś 7–9 km pod oceanami), tworząca wraz ze skalną częścią płaszczka litosferę; b) wewnątrz ziemi składa się z kilku warstw: płaszczka (górnego i dolnego) sięgającego poniżej litosfery na głębokość ok. 2890 km, z kolei jego najniższa warstwa graniczy z jądrem Ziemi, które ma promień liczący 3500 km; jądro Ziemi jest dwudzielne, tzn. składa się z jądra zewnętrznego oraz jądra wewnętrznego, którego środek stanowi metaliczna kula o promieniu 1250 km²⁰. Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej sięga aż do samego środka, centrum jądra wewnętrznego. Jak obrazowo przedstawiają Marek Kulik oraz Andrzej Wąsek: „granicy jest szczyt stożka znajdującego się w środku ziemi²¹.

Statek wodny i powietrzny

Pojęcie statku wodnego odnosi się do statku morskiego oraz statku żeglugi śródlądowej (statku śródlądowego). Zasada terytorialności odnosi się do statku także wówczas, gdy znajduje się on poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej²².

¹⁶ J. Lachowski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa: LEX, 2020, komentarz do art. 5, teza 6. [dostęp: 7.01.2021]. Podobnie: M. Kulik, A. Wąsek [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa: LEX, 2016, komentarz do art. 5, teza 2 [dostęp: 13.01.2021]; T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa: LEX, 2009, komentarz do art. 3, teza 3 [dostęp: 13.01.2021]; J. Michalski, *Komentarz do kodeksu karnego skarbowego. Tytuł I „Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe”*, Warszawa: LEX, 2000, komentarz do art. 3 [dostęp: 13.01.2021] oraz A. Grześkowiak [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, Warszawa: Legalis, 2019, komentarz do art. 5, s. 3 [dostęp: 22.01.2021].

¹⁷ T. Bojarski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016, LEX [dostęp: 13.01.2021], komentarz do art. 5.

¹⁸ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, LEX [dostęp: 13.01.2021], komentarz do art. 5, teza 2.

¹⁹ A. Zoll [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część I. Komentarz do art. 1-52*, red. W. Wróbel, Kraków 2016, LEX [dostęp: 13.01.2021], komentarz do art. 5, teza 4.

²⁰ Za: A. Żelaźniewicz, M. Grad, *Co dzieje się we wnętrzu ziemi?*, Warszawa: PAN, 2009, s. 3.

²¹ M. Kulik, A. Wąsek, komentarz do art. 5, teza 2.

²² Pod. G. Skowronek, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis [dostęp: 22.01.2021], komentarz do art. 3, s. 2.

Wedle art. 2 § 1 ustawy z 18 września 2001 r. Kodeks morski²³ statkiem morskim jest każde urządzenie pływające przeznaczone lub używane do żeglugi morskiej. Polskim statkiem morskim, czyli inaczej statkiem o polskiej przynależności, jest: a) statek stanowiący polską własność, o którym mowa w art. 73 § 1 i 2 k.m.²⁴; b) statek uważany za stanowiący polską własność, o którym mowa w art. 73 § 3 k.m.²⁵; c) statek niestanowiący polskiej własności, który uzyskał polską przynależność zgodnie z rozporządzeniem nr 613/91 (EWG) z 4 marca 1991 r. w sprawie transferu statków z jednego rejestru do drugiego wewnątrz Wspólnoty (Dz. Urz. WE L 68 z 15.03.1991, z późn. zm.); d) statek niestanowiący polskiej własności, który czasowo uzyskał polską przynależność, o którym mowa w art. 13 § 1 k.m.²⁶ Statek żeglugi śródlądowej to – wedle art. 5 ust. 1 ustawy z 21 grudnia 2000 r. o żegludzie śródlądowej²⁷ – urządzenie pływające o napędzie mechanicznym lub bez napędu mechanicznego, w tym również prom, wodolot i poduszkiowiec, przezna-

²³ Dz.U. z 2018 poz. 2175 tekst jedn. ze zm.; dalej także: k.m.

²⁴ Przepisy te stanowią *expressis verbis*: statek stanowi polską własność, jeżeli jest własnością: 1) Skarbu Państwa; 2) osoby prawnej mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej; 3) obywatela polskiego zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 73 § 1 k.m.); statkiem stanowiącym polską własność jest również statek wchodzący w skład majątku spółki osobowej wpisanej do polskiego rejestru przedsiębiorców (73 § 2 k.m.).

²⁵ Zgodnie z tym przepisem statkiem uważanym za stanowiący polską własność jest statek: a) będący co najmniej w połowie własnością podmiotów wymienionych w 73 § 1 k.m. (czyli Skarbu Państwa, osoby prawnej mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, obywatela polskiego zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej), którego armator ma w Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania albo siedzibę swojego zakładu głównego lub oddziału, a statek, na wniosek wszystkich współwłaścicieli, został wpisany do polskiego rejestru okrętowego w księdze rejestru stałego; b) będący własnością spółki kapitałowej mającej siedzibę za granicą, w której jeden z podmiotów wymienionych w 73 § 1 k.m. (czyli Skarbu Państwa, osoby prawnej mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, obywatela polskiego zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej) ma udział kapitałowy, jeżeli armator tego statku ma w Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania albo siedzibę swojego zakładu głównego lub oddziału, a statek, na wniosek właściciela, został wpisany do polskiego rejestru okrętowego w księdze rejestru stałego.

²⁶ Jak przepis ten stanowi: statek niestanowiący polskiej własności może uzyskać polską przynależność na czas oznaczony, jeżeli wnioskodawca łącznie spełni następujące wymogi: 1) jest osobą prawną mającą w Rzeczypospolitej Polskiej siedzibę lub oddział bądź jest osobą fizyczną zamieszkałą w Rzeczypospolitej Polskiej lub mającą w Rzeczypospolitej Polskiej oddział; 2) przedstawi umowę najmu lub dzierżawy statku bądź inną umowę, na podstawie której będzie mógł uprawiać żeglugę statkiem we własnym imieniu; 3) zobowiąże się, że będzie prowadził działalność armatorską w Rzeczypospolitej Polskiej; 4) złoży urzędowo poświadczony odpis lub wyciąg ze stałego rejestru statków, zawierający opis statku, oznaczenie właściciela oraz inne dane z tego rejestru, a w szczególności wpisane prawa zastawu i ograniczenia w rozporządzaniu statkiem; 5) przedstawi pisemną zgodę właściwych organów państwa stałego rejestru statków, właściciela statku i wszystkich wierzycieli hipotecznych na nadanie statkowi polskiej przynależności oraz zapewnienie właściwych organów państwa stałego rejestru statku, że w czasie trwania polskiej przynależności statek nie będzie uprawniony do podnoszenia bandery tego państwa; 6) wskaże port macierzysty statku w Rzeczypospolitej Polskiej.

²⁷ Dz.U. z 2020 r., poz. 1863 tekst jedn.; dalej także: ż.ś.

zione lub używane na śródlądowych drogach wodnych do: przewozu osób lub rzeczy, pchania lub holowania, inspekcji, nadzoru nad bezpieczeństwem ruchu żeglugowego lub szkolenia, ratowania życia lub mienia, połowu ryb, wykonywania prac technicznych, utrzymania szlaków żeglugowych lub eksploatacji złóż kruszyw, uprawiania sportu lub rekreacji, celów mieszkalnych, biurowych, gastronomicznych, hotelowych lub warsztatowych, a także jako przystanie pływające, doki lub zakłady kąpielowe. Nadto statkiem żeglugi śródlądowej jest statek przeznaczony lub używany wyłącznie do uprawiania sportu lub rekreacji – jacht rekreacyjny lub jacht komercyjny oraz jednostka pływająca używana do amatorskiego połowu ryb (art. 5 ust. 1a ż.ś.). Jacht rekreacyjny to statek przeznaczony lub używany wyłącznie do uprawiania sportu lub rekreacji, inny niż jacht komercyjny (art. 5 ust. 1b ż.ś.), jacht komercyjny natomiast to statek przeznaczony lub używany wyłącznie do uprawiania sportu lub rekreacji, w ramach prowadzenia działalności polegającej na: odpłatnym przewozie osób, odpłatnym wykonywaniu rejsów szkoleniowych, odpłatnym udostępnianiu statku w celach amatorskiego połowu ryb w rozumieniu art. 7 ust. 1 ustawy z 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 2168)²⁸, odpłatnym udostępnianiu statku obsadzonego załogą, każdym innym odpłatnym wykorzystaniu lub udostępnianiu statku – o ile w ramach tej działalności nie jest używany do przewozu więcej niż 12 pasażerów (art. 5 ust. 1c ż.ś.). Z kolei jednostka pływająca używana do amatorskiego połowu ryb, to statek używany do amatorskiego połowu ryb w rozumieniu art. 7 ust. 1 ustawy z 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (art. 5 ust. 1d ż.ś.). Polskim statkiem śródlądowym jest – zgodnie z art. 5 ust. 3 ż.ś. – statek, który stanowi własność: Skarbu Państwa (pkt 1); osoby prawnej mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 2); obywatela polskiego zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 3). W powyższej perspektywie funkcjonujący w piśmiennictwie pogląd, że chodzi po prostu o statki wodne pływające pod polską banderą, wydaje się nazbyt uproszczony.

Statek powietrzny – *in genere* – zdefiniowany został w art. 2 pkt 1 ustawy z 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze²⁹, jako urządzenie zdolne do unoszenia się w atmosferze na skutek oddziaływania powietrza innego niż oddziaływanie powietrza odbitego od podłoża. Niemniej polskim statkiem powietrznym być może zarówno polski państwowy statek powietrzny jak i statek powietrzny wpisany do polskiego rejestru cywilnych statków powietrznych. Polskim państwowym statkiem powietrznym jest: statek powietrzny używany przez

²⁸ Przepis ten stanowi wprost: za amatorski połów ryb uważa się pozyskiwanie ryb wędką lub kuszą, przy czym dopuszcza się, w miejscu i w czasie prowadzenia połowu ryb wędką, pozyskiwanie ryb na przynętę przy użyciu podrywki wędkarskiej.

²⁹ Dz.U. z 2020 r., poz. 1970 tekst jedn. ze zm.; dalej także: p.l.

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej (wojskowy statek powietrzny), a także statek powietrzny używany przez jednostki organizacyjne Straży Granicznej, Policji i Państwowej Straży Pożarnej (statek powietrzny lotnictwa służb porządku publicznego) (art. 2 pkt 2 p.l.). Odnosnie polskich statków powietrznych – statków powietrznych wpisanych do polskiego rejestru cywilnych statków powietrznych – jak stanowi art. 31 ust. 2 p.l., wpis do rejestru cywilnych statków powietrznych skutkuje z mocy prawa przynależnością państwową statku powietrznego oraz pociąga za sobą poddanie statku powietrznego obowiązkowemu nadzorowi władz lotniczych państwa przynależności, w zakresie określonym w ustawie Prawo lotnicze. Jeżeli statek powietrzny jest jednocześnie wpisany do rejestrów różnych państw obcych, uznaje się wyłącznie wpis, który nastąpił najwcześniej (art. 31 ust. 4 p.l.). Jednakże może mieć miejsce sytuacja, że statek powietrzny będzie wpisany do rejestru statków powietrznych ustanowionego przez kilka państw. Jak stanowi art. 31 ust. 3 p.l., skutki prawne wpisania statku powietrznego do rejestru statków powietrznych, ustanowionego przez kilka państw, ocenia się zgodnie z przepisami międzynarodowymi. Jednak jak zauważa się w literaturze: „co do zasady statek powietrzny może posiadać przynależność jednego państwa”³⁰.

W świetle art. 77 zd. 1 Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym, podpisanej w Chicago 7 grudnia 1944 r.³¹, nic w niniejszej Konwencji nie sprzeciwia się tworzeniu przez dwa lub więcej umawiających się Państw organizacji wspólnej eksploatacji przewozu lotniczego lub międzynarodowych agencji eksploatacyjnych ani też ustanawianiu poolu służb powietrznych tych Państw na jakichkolwiek drogach lub w jakichkolwiek rejonach. Takie organizacje lub agencje i takie pooly służb powietrznych podlegają jednakże wszelkim postanowieniom Konwencji, łącznie z postanowieniami dotyczącymi rejestracji układów w Radzie (tj. w Radzie Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego, zwanej także Radą ICAO). Rada ta ustala sposób, w jaki postanowienia niniejszej Konwencji odnoszące się do przynależności państwowej statków powietrznych stosuje się do statków powietrznych eksploatowanych przez międzynarodowe agencje eksploatacyjne. Tzn. jak podnosi Agnieszka Kunert-Diallo: „w zakresie międzynarodowych agencji eksploatacyjnych Rada ICAO decyduje, w jakim zakresie przepisy o przynależności stosuje się do takiej agencji”³².

³⁰ A. Kunert-Diallo [w:] *Prawo lotnicze. Komentarz*, red. M. Żylicz, Warszawa: LEX, 2016, komentarz do art. 31, teza 4 [dostęp: 3.01.2021].

³¹ Dz.U. z 1959, Nr 35, poz. 212 ze zm.

³² Tak i szerzej: A. Kunert-Diallo, *op. cit.*, komentarz do art. 31, teza 4. Wskazuje się tu także, że międzynarodowe agencje eksploatacyjne w postaci określonej w konwencji nie występują.

Stała platforma umieszczona na szelfie kontynentalnym

Aby zdefiniować to pojęcie odwołać należy się do art. 1 ust. 3 Protokołu w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym, sporządzonego w Rzymie 10 marca 1988 roku³³. Jest to w związku z niniejszym – ale też dla celów rzeczonoego protokołu – sztuczna wyspa, instalacja lub urządzenie na stałe związane z dnem morskim w celu badania lub eksploatacji zasobów morskich lub w innych celach gospodarczych. Szelf kontynentalny zdefiniowany został w art. 1 załącznika do Konwencji o szelfie kontynentalnym sporządzonej w Genewie 29 kwietnia 1958 r.³⁴. W świetle tego przepisu, w rozumieniu regulacji zawartych w tymże załączniku, pojęcie to odnosi się do: dna morskiego i podglebia obszarów podmorskich przyległych do wybrzeża, lecz położonych poza morzem terytorialnym, aż do głębokości 200 metrów albo poza tę granicę – aż do punktu, gdzie głębokość znajdujących się nad nim wód pozwala na eksploatację naturalnych zasobów wymienionych obszarów; dna morskiego i podglebia analogicznych obszarów podmorskich przyległych do brzegów wysp. Pojęcie szelfu kontynentalnego definiuje również konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza. Zgodnie z przepisami tejże, szelf kontynentalny państwa nadbrzeżnego obejmuje dno morskie i podziemie obszarów podmorskich, które rozciągają się poza jego morzem terytorialnym na całej długości naturalnego przedłużenia jego terytorium lądowego, aż do zewnętrznej krawędzi obrzeża kontynentalnego albo na odległość 200 mil morskich od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego, jeżeli wewnętrzna krawędź obrzeża kontynentalnego nie sięga do tej odległości (art. 76 ust. 1). Obrzeże kontynentalne stanowi z kolei podwodne przedłużenie masywu lądowego państwa nadbrzeżnego i składa się z dna i podziemia szelfu, zbocza i wzniesienia – nie obejmuje dna oceanicznego na dużych głębokościach z jego grzbietami ani jego podziemia (art. 76 ust. 3). Szelf kontynentalny państwa nadbrzeżnego nie rozciąga się poza granice przewidziane w ustępach od 4 do 6 art. 76 rzeczonoj konwencji. Przepisy te stanowią *verba legis*: dla celów niniejszej konwencji państwo nadbrzeżne określa zewnętrzną krawędź obrzeża kontynentalnego wszędzie tam, gdzie obrzeże rozciąga się poza 200 mil morskich od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego, za pomocą: linii przeprowadzonej zgodnie z ustępem 7 względem najdalej wysuniętych zewnętrznych stałych punktów, gdzie w każdym z nich grubość

³³ Dz.U. z 2002 r., Nr 22, poz. 211. Zob. również P. Daniluk [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa: Legalis, 2020, komentarz do art. 115, s. 39 [dostęp: 5.01.2021].

³⁴ Dz.U. z 1964 r., Nr 28, poz. 179.

skał osadowych stanowi co najmniej 1% najkrótszej odległości od takiego punktu do podnóża zbocza kontynentalnego, lub (ust. 4 lit. a lit. i) linii przeprowadzonej zgodnie z ustępem 7 względem stałych punktów znajdujących się w odległości nie większej niż 60 mil morskich od podnóża zbocza kontynentalnego (ust. 4 lit. a lit. ii). W przypadku braku dowodu przeciwnego podnóże zbocza kontynentalnego jest wyznaczone jako punkt maksymalnej zmiany stopnia nachylenia przy podstawie zbocza (ust. 4 lit. b). Punkty stałe tworzące linię zewnętrznych granic szelfu kontynentalnego na dnie morskim, przeprowadzoną zgodnie z ustępem 4 (a) (i) oraz (ii), znajdują się albo w odległości nieprzekraczającej 350 mil morskich od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego, albo w odległości nieprzekraczającej 100 mil morskich od izobaty 2.500 metrów, która jest linią łączącą punkty leżące na głębokości 2.500 metrów (ust. 5). Niezależnie od postanowień ustępu 5 na podmorskich grzbietach zewnętrzna granica szelfu kontynentalnego nie przekracza 350 mil morskich od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego. Ustęp ten nie ma zastosowania do podmorskich wzniesień, które są naturalnymi składnikami obrzeża kontynentalnego, takich jak jego płaskowyże, progi, wierzchołki, ławice i odnogi (ust. 6). Niemniej pomimo tychże postanowień, państwo nadbrzeżne wytycza zewnętrzne granice swojego szelfu kontynentalnego tam, gdzie szelf rozciąga się poza 200 mil morskich od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego, łącząc liniami prostymi o długości nieprzekraczającej 60 mil morskich stałe punkty określone za pomocą współrzędnych szerokości i długości geograficznej (ust. 76 ust. 7).

Polska wyłączna strefa ekonomiczna

Zwana inaczej wyłączną strefą ekonomiczną Rzeczypospolitej Polskiej, ustanowiona została w art. 14 obsz.morsk.³⁵. Położona jest na zewnątrz morza terytorialnego i do niego przylega; obejmuje wody, dno morza i znajdujące się pod nim wnętrze ziemi (art. 15 obsz. morsk.). Jej granice określają umowy międzynarodowe (art. 16 ust. 1 obsz. morsk.). W razie braku takowych Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, mogłaby określić przebieg granicy wyłącznej strefy ekonomicznej (co wynika z art. 16 ust. 2 obsz. morsk.). W kontekście umów międzynarodowych określających granice wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej wskazać należy: umowę między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Danii w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu

³⁵ Zob. także T. Oczkowski [w:] *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, red. I. Zgoliński, Warszawa: LEX, 2018, komentarz do art 53 § 9 [dostęp: 5.01.2021].

Bałtyckim, podpisaną w Brukseli 19 listopada 2018 r.³⁶, umowę między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Niemiecką Republiką Demokratyczną w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich w Zatoce Pomorskiej, podpisaną w Berlinie 22 maja 1989 r.³⁷, umowę między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich o rozgraniczeniu morza terytorialnego (wód terytorialnych), strefy ekonomicznej, strefy rybołówstwa morskiego i szelfu kontynentalnego na Morzu Bałtyckim, podpisaną w Moskwie 17 lipca 1985 r.³⁸, umowę między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Rządem Królestwa Szwecji i Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w sprawie wspólnego punktu rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim, podpisaną w Sztokholmie 30 czerwca 1990 r.³⁹

Zakres podmiotowy

Ustawę karną polską (z art. 5 k.k.), odpowiedzialność na zasadach określonych w Kodeksie wykroczeń (z art. 3 k.w.), przepisy Kodeksu karnego skarbowego (z art. 3 § 2 k.k.s.), stosuje się w kontekście niniejszych aktów prawnych również do sprawcy, który popełnił czyny o których mowa w rzeczonych regulacjach, gdy jednym z miejsc popełnienia – jeśli ich więcej niż jedno – będzie miejsce o którym mowa w przepisach miejsca stosowania tychże; tzn. odpowiednio w art. 5 i art. 115 § 15 k.k. (odpowiedzialność karna związana z prawem karnym), art. 3 § 1 k.w. (odpowiedzialność karna związana z prawem wykroczeń), art. 3 § 2, art. 53 § 9 i 10 k.k.s. (odpowiedzialność karna związana z prawem karnym skarbowym)⁴⁰.

³⁶ Dz.U. z 2019 r., poz. 1240.

³⁷ Dz.U. z 1989 r., Nr 43, poz. 233.

³⁸ Dz.U. z 1986 r., Nr 16, poz. 85.

³⁹ Dz.U. z 1990 r., Nr 74, poz. 441.

⁴⁰ Dla przykładu, jak wskazuje się także w judykaturze: „przepis art. 5 k.k., który stanowi, że ustawę karną polską, stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn na terenie RP, znajduje zastosowanie również wówczas, gdy jednym z miejsc popełnienia czynu zabronionego będzie terytorium RP”, wyrok SA w Białymostku z 1 marca 2018 r., II AKa 229/17, LEX nr 2487672. Podnosi się również, że „art. 6 § 2 k.k. przyjął zasadę »wielomiejscowości« popełnienia czynu zabronionego. Za miejsce popełnienia czynu zabronionego uważa się bowiem zarówno miejsce, w którym sprawca działał, jak i miejsce, w którym zaniechał działania, do którego był obowiązany, a także miejsce, w którym skutek stanowiący zniamię czynu zabronionego nastąpił, jak i miejsce, w którym skutek według zamiaru sprawcy miał nastąpić. Przyjęcie zasady »wielomiejscowości« rozszerza znacznie polską jurysdykcję w oparciu o zasadę terytorialności”, teza do wyroku SA w Łodzi z 24 stycznia 2001 r. II AKa 240/01, LEX nr 84224. Jak podnosi Dominik Zajac: „Treść art. 5 k.k. należy interpretować w powiązaniu z art. 6 § 2 k.k. O ile na gruncie tego ostatniego ustawodawca zdefiniował normatywne kryteria umożliwiające powiązanie czynu z danym terytorium, to art. 5 k.k. określa ową przestrzeń geograficzną, do której odnieść należy rzeczony kryteria”; D. Zajac, *Odpowiedzialność karna za czyny popełnione za granicą*, Kraków: LEX, 2017, rozdział VII, 3: *Zasada terytorialności* [dostęp: 29.04.2022].

Klarownego wyjaśnienia wymaga także sprecyzowanie zakresu, rodzajów czynów do których odnosi się zasada terytorialności ujęta w Kodeksie karnym („ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony”), Kodeksie wykroczeń („na zasadach określonych w Kodeksie wykroczeń odpowiada ten, kto popełnił wykroczenie”), Kodeksie karnym skarbowym („przepisy Kodeksu karnego skarbowego stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony”). Te *in globo* wskazane powyżej czyny zabronione, do których przypisana jest odpowiedzialność karna – bowiem jak stanowi art. 42 ust. 1 zd. 1 Konstytucji RP, odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia – interpretować należy w kontekście konkretnego systemu prawa; prawa karnego, prawa wykroczeń, prawa karnego skarbowego i obowiązujących w nich zasad, regulacji, prawideł. Znaczy to, że w kontekście:

- art. 5 k.k.; ustawa karna polska to wszelkie przepisy prawa karnego (ustawowe i pozaustawowe, jak przepisy rozporządzeń doprecyzowujące postanowienia ustawowe⁴¹); sprawcą jest ten kto popełnił czyn zabroniony – niezależnie od jego formy i postaci – określony przez prawo karne materialne⁴², niezależnie także od tego czy czyn sprawcy jest m.in. zawiniony⁴³;
- art. 3 § 1 k.w.; zasady-reguły odpowiedzialności karnej za wykroczenia określone w Kodeksie wykroczeń odnoszą się do sprawcy który zrealizował znamiona wykroczenia – niezależnie od jego formy i postaci, niezależnie też czy czyn ten jest *de facto* i *de iure* wykroczeniem, dla przykładu „z powodu braku winy lub społecznej szkodliwości”⁴⁴ – określone przez materialne prawo wykroczeń;
- art. 3 § 2 k.k.s.; przepisy Kodeksu karnego skarbowego stosuje się do sprawcy tamże określonego, który popełnił czyn zabroniony⁴⁵ – niezależ-

⁴¹ Pod. A. Grześkowiak, komentarz do art. 5, s. 2.

⁴² J. Kulesza, B. Kunicka-Michalska [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa: Legalis 2020, komentarz do art. 5, s. 8 i 9 [dostęp: 9.01.2021].

⁴³ Podobnie co do zasady terytorialności z Kodeksu karnego: J. Lachowski, komentarz do art. 5, teza 3 oraz A. Zoll, komentarz do art. 5, teza 1.

⁴⁴ P. Daniluk [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. *idem*, Warszawa: Legalis, 2019, komentarz do art. 3, s. 2 i 3 [dostęp: 13.01.2021].

⁴⁵ Jak podnosi Violetta Konarska-Wrzosek, „zasada terytorialności, która została sformułowana w art. 3 § 2 k.k.s., jest podstawową zasadą, będącą wyrazem naszej suwerenności, która upoważnia do stosowania przepisów Kodeksu karnego skarbowego i pociągania do odpowiedzialności karnej skarbowej przez polskie sądy – każdego (zarówno obywatela polskiego, jak i cudzoziemca), kto popełnił czyn zabroniony przez Kodeks karny skarbowy na naszym terytorium, jak również gdy to uczynił na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że Kodeks karny skarbowy stanowi inaczej, co należy rozumieć jako kodeksową możliwość rozszerzenia tej jurysdykcji poza granice wytyczone zasadą terytorialności, jak i możliwość ustanawiania wyjątków od tej zasady”; V. Konarska-Wrzosek [w:] *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, red. I. Zgoliński, Warszawa: LEX, 2018, komentarz do art. 3, teza 2 [dostęp: 30.04.2022].

nie od jego formy i postaci – także w rzeczonym kodeksie określony; to jest, uszczegóławiając, zrealizował znamiona wykroczenia skarbowego lub przestępstwa skarbowego; również niezależnie m.in. od tego czy czyn ten jest zawiniony.

Zasada terytorialność ujęta w art. 5 k.k., art. 3 § 1 k.w., art. 3 § 2 k.k.s. posiada nieograniczony zakres podmiotowy. Odnosi się zarówno do obywatela polskiego, jak i do cudzoziemca⁴⁶, to jest obywatela państwa obcego oraz apatrydy. Odnosi się do sprawcy niezależnie od zrealizowanego przezeń stadium czynu zabronionego oraz jego formy sprawczej⁴⁷. Nadto na statkach powietrznych czy wodnych, dla pociągnięcia do odpowiedzialności na mocy którejś z analizowanych ustaw penalnych, obojętne jest, czy czyn popełni członek załogi, pasażer, członek personelu technicznego, czy też inna przebywająca na nich osoba niezależnie od realizowanych przez nią zadań, pełnionych funkcji *etc.*⁴⁸

Wnioski końcowe

Naukowa narracja dotyczy kwestii zasady terytorialności z Kodeksu karnego (art. 5 i art. 115 § 15), Kodeksu wykroczeń (art. 3 § 1), Kodeksu karnego skarbowego (art. 3 § 2, art. 53 § 9 i 10). Analizie poddane zostały zagadnienia: terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, polskiego statku wodnego, polskiego statku powietrznego, stałej platformy umieszczonej na szelfie kontynentalnym, oraz wyłącznej strefy ekonomicznej znajdującej się poza morzem terytorialnym, w której Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia oraz ich zasobów naturalnych. Zasada terytorialności zawarta w poszczególnych analizowanych ustawach pozostaje w ich przestrzeni – oczywiście uwzględniając element odmiennych, acz karnych odpowiedzialności – nieco zróżnicowana. W najbardziej skomplikowanej postaci występuje w przestrzeni Kodeksu karnego skarbowego, najmniej zaś – Kodeksu wykroczeń. Niemniej w każdej z tychże regulacji znajduje się pojęcie: terytorium Rzeczypospolitej polskiej, statku powietrznego i statku wodnego.

⁴⁶ Pod. B. Namysłowska-Gabrysiak [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa: Legalis, 2017, komentarz do art. 5, s. 2 [dostęp: 22.01.2021].

⁴⁷ Podobnie w stosunku do materii: a) art. 5 k.k.; J. Lachowski, komentarz do art. 5, teza 2 oraz P. Kozłowska-Kalisz [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Kraków–Warszawa: LEX, 2015, komentarz do art. 5, teza 7 [dostęp: 13.01.2021] oraz J. Giezek [w:] N. Kłaczyńska, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa: LEX, 2012, komentarz do art. 5, teza 1 [dostęp: 13.01.2021]; b) art. 3 § 2 k.w. i terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa: LEX, 2008, komentarz do art. 3, teza 5 [dostęp: 13.01.2021].

⁴⁸ Por. A. Grześkowiak, komentarz do art. 5, s. 2.

Zauważalnym jest nieujęcie w zbiorze elementów zasady, innych rodzajów niżli wymienione statków, czy pojazdów, co *prima vista* jawi się jako zasadne. Generalnie rzecz ujmując, na dzień dzisiejszy, omawiane regulacje z art. 5 k.k., art. 3 § 2 k.k.s., art. 3 § 1 k.w. wydają się racjonalne a ich istnienie uzasadnione⁴⁹. Sponując jest jednak prawdopodobne, że przyszłość przynieść może stosowne zmiany. *De lege ferenda*, gdy świat a za nim Rzeczpospolita Polska zintensyfikują eksplorację kosmosu, słusznym wyda się zapewne dodanie tamże również pojęcia statku kosmicznego, który to porusza się w przestrzeni kosmicznej – już poza atmosferą Ziemi. Obecnie jednak, niestety rozważanie to przynależy w głównej mierze sferze teorii.

Bibliografia

Literatura

- Bojarski M., Radecki W., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa: Legalis, 2019.
- Czarnecki P., Matukin A., *Terytorialny aspekt obowiązywania ustawy karnej procesowej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2009, nr 1, s. 79–96.
- Demenko A., *Miejsce popełnienia czynu jako podstawa jurysdykcji krajowej*, „Ius Novum” 2021, nr 1, s. 107–120.
- Grzegorzczak T., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa: LEX, 2009.
- Kłaczyńska N., Łabuda G., Giezek J., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa: LEX, 2012.
- Kodeks karny. Część ogólna*, t. 1, cz. 1: *Komentarz do art. 1–52*, red. W. Wróbel, Kraków: LEX, 2016
- Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–116*, red. M. Królikowski, R. Załwłocki, Warszawa: Legalis, 2017.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Kraków–Warszawa: LEX, 2015.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa: LEX, 2016.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa: LEX, 2016.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, Warszawa: Legalis, 2019.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa: LEX, 2020.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa: Legalis, 2020.
- Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, red. I. Zgoliński, Warszawa: LEX, 2018.
- Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa: Legalis, 2019.
- Kurzępa B., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa: LEX, 2008.
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, LEX.
- Michalski J., *Komentarz do kodeksu karnego skarbowego. Tytuł I: Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe*, Warszawa: LEX, 2000.
- National Environmental Satellite, Data, and Information Service (NESDIS), *Where is space?*, <https://www.nesdis.noaa.gov/content/where-space> [dostęp: 5.01.2021].
- Prawo lotnicze. Komentarz*, red. M. Żylicz, Warszawa: LEX, 2016.

⁴⁹ Por. A. Demenko, *Miejsce popełnienia czynu jako podstawa jurysdykcji krajowej*, „Ius Novum” 2021, nr 1, s. 117 i 118.

- Prusak F., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz. Tom I (art. 1–53)*, Kraków: LEX, 2006.
- Skowronek G., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa: Legalis, 2019.
- Wilk L., Zagrodnik J., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa: Legalis, 2021.
- Zajac D., *Odpowiedzialność karna za czyny popełnione za granicą*, Kraków: Wolters Kluwer, 2017.
- Żelaźniewicz A., Grad M., *Co dzieje się we wnętrzu ziemi?*, Warszawa: PAN, 2009.

Akty prawne

- Konwencja o międzynarodowym lotnictwie cywilnym, podpisana w Chicago 7 grudnia 1944 r., Dz.U. z 1959, Nr 35, poz. 212 ze zm.
- Konwencja o szelfie kontynentalnym, sporządzona w Genewie 29 kwietnia 1958 r., Dz.U. z 1964 r., Nr 28, poz. 179.
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay 10 grudnia 1982 r., Dz.U. z 2002 r., Nr 59, poz. 543.
- Protokół w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym, sporządzony w Rzymie 10 marca 1988 roku, Dz.U. z 2002 r., Nr 22, poz. 211.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 22 lutego 1995 r. w sprawie ustalenia granicy reddy dla portów morskich w Świnoujściu i Szczecinie, Dz.U. z 1995 r., Nr 20, poz. 101.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowego przebiegu linii podstawowej, zewnętrznej granicy morza terytorialnego oraz zewnętrznej granicy strefy przyległej Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2017 r., poz. 183.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich o rozgraniczeniu morza terytorialnego (wód terytorialnych), strefy ekonomicznej, strefy rybołówstwa morskiego i szelfu kontynentalnego na Morzu Bałtyckim, podpisana w Moskwie 17 lipca 1985 r., Dz.U. z 1986 r., Nr 16, poz. 85.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Niemiecką Republiką Demokratyczną w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich w Zatoce Pomorskiej, podpisana w Berlinie 22 maja 1989 r., Dz.U. z 1989 r., Nr 43, poz. 233.
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austrii o wzajemnym wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach karnych, sporządzona w Wiedniu 19 kwietnia 1990 r., Dz.U. z 1991 r., Nr 14, poz. 58.
- Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Rządem Królestwa Szwecji i Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w sprawie wspólnego punktu rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim, podpisana w Sztokholmie 30 czerwca 1990 r., Dz.U. z 1990 r., Nr 74, poz. 441.
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Kijowie 24 maja 1993 r., Dz.U. z 1994 r., Nr 96, poz. 465 ze zm.
- Umowa w sprawie siedziby między Rzeczpospolitą Polską a Europejską Agencją Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), podpisana w Warszawie 9 marca 2017 r., Dz.U. z 2017 r., poz. 1939.
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Danii w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim, podpisaną w Brukseli 19 listopada 2018 r., Dz.U. z 2019 r., poz. 1240.

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją Policji Kryminalnej – Interpol dotycząca przywilejów i immunitetów podczas 47. Europejskiej Konferencji Regionalnej, podpisana w Lyonie dnia 9 kwietnia 2019 r., Dz.U. z 2019 r., poz. 1165.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej, podpisana w Warszawie 15 sierpnia 2020 r., Dz.U. z 2020 r., poz. 2153.
- Ustawa z 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, Dz.U. z 2019 r., poz. 821 tekst jedn. ze zm.
- Ustawa z 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej, Dz.U. z 2019 r., poz. 1776 tekst jedn.
- Ustawa z 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej, Dz.U. z 2020 r., poz. 2135 tekst jedn.
- Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2020 r., poz. 1444 tekst jedn. ze zm.
- Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, Dz.U. z 2021 r., poz. 396 tekst jedn. ze zm.
- Ustawa z 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy, Dz.U. z 2020 r., poz. 19 tekst jedn. ze zm.
- Ustawa z 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej, Dz.U. z 2020 r., poz. 1863 tekst jedn.
- Ustawa z 18 września 2001 r. Kodeks morski, Dz.U. z 2018 r., poz. 2175 tekst jedn. ze zm.
- Ustawa z 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze, Dz.U. z 2020 r., poz. 1970 tekst jedn. ze zm.

Orzecznictwo

- Postanowienie SN z 18 grudnia 2001 r., V KKN 290/99, LEX nr 51577.
- Teza do wyroku SA w Łodzi z 24 stycznia 2001 r. II AKa 240/01, LEX nr 84224.
- Uchwała SN z 25 maja 2004 r., WZP 1/04, LEX nr 106997.
- Wyrok SA w Białymstoku z 1 marca 2018 r., II AKa 229/17, LEX nr 2487672.
- Wyrok SA w Warszawie z 19 stycznia 2000 r., II AKa 494/99, LEX nr 1681155.

Streszczenie

Zasada terytorialności w kontekście przepisów Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego i Kodeksu wykroczeń

Analiza badawcza koncentruje się na zasadzie terytorialności z Kodeksu karnego (art. 5 i art. 115 § 15), Kodeksu wykroczeń (art. 3 § 1), Kodeksu karnego skarbowego (art. 3 § 2, art. 53 § 9 i 10). Ustawodawca używa w rozważanym kontekście szeregu pojęć wymagających rozważenia, a mających zasadniczy wpływ na przedmiot badawczy. Wśród nich wskazać można: terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, polski statek wodny, polski statek powietrzny, stałą platformę umieszczoną na szelfie kontynentalnym, wyłączną strefę ekonomiczną znajdującą się poza morzem terytorialnym, w której Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia, oraz ich zasobów

naturalnych. Autor stara się określić ich zakres oraz właściwe, odpowiadające tym pojęciom desygnaty.

Słowa kluczowe: zasada terytorialności, prawo karne, prawo karne skarbowe, prawo wykroczeń

Abstract

The principle of territoriality in the context of the provisions of the Criminal Code, the Fiscal Criminal Code and the Offense Code

The research analysis focuses on the principle of territoriality from the perspective of: the Criminal Code (art. 5 and art. 115 § 15), the Offense Code (art. 3 § 1), the Fiscal Criminal Code (art. 3 § 2, art. 53 § 9 and 10). In the considered context, the legislator uses a number of terms, that require consideration and have a fundamental impact on the subject of research. These include: the territory of the Republic of Poland, a Polish ship, Polish aircraft, a permanent platform located on the continental shelf, the exclusive economic zone outside the territorial sea in which the Republic of Poland – on the basis of internal law and in accordance with international law – performs the rights relating to exploration and exploitation of the seabed and its subsoil and their natural resources. The author tries to define their scope and the appropriate designations corresponding to these concepts.

Key words: principle of territoriality, criminal law, criminal fiscal law, offense law